

GAUTINŲ SUMŲ DOKUMENTAVIMAS, REGISTRAVIMAS IR APSKAITA

*Karina Dabulskytė, darbo vadovė lekt. Liucija Budrienė
Klaipėdos valstybinė kolegija*

ANOTACIJA

Siekiant tinkamai kontroliuoti pirkėjų skolas, būtina įvertinti esamų ir būsimų klientų mokumą, atsiskaitymo terminus. Įmonės tikisi sulaukti atsiskaitymų laiku, tačiau atsiranda rizika, jog pirkėjas nesumokės. Tokios pirkėjų skolos perkeliamos į abejotinas skolas. Gautinoms sumoms priskiriamos ir atskaitingų asmenų skolos. Visi įvykiai, susiję su per ir po vienerių metų gautinomis sumomis, privalo būti tinkamai dokumentuojami ir teisingai užregistruojami apskaitoje.

Pagrindiniai žodžiai: pirkėjų įsiskolinimas, gautinos sumos, apskaita.

IVADAS

Temos aktualumas. 2004 metais Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą užtikrinamas laisvas prekių, paslaugų ir žmonių judėjimas, kuriamos darbo vietos. Parduodamos savo produkciją ar suteikdamos paslaugas įmonės tikisi, kad pirkėjai atsiskaitys laiku ir jos galės plėtoti savo verslą. Siekiant tinkamai kontroliuoti pirkėjų skolas, būtina įvertinti esamų ir būsimų klientų mokumą, atsiskaitymo terminus. Pasitaiko, jog pirkėjai nesumoka laiku, todėl tokios sumos perkeliamos į abejotinas skolas. Kai pirkėjai bankrutuoja ar yra likviduojami, nesumokėtos sumos priskiriamos beviltiškomis skoloms. Gautinoms sumoms priskiriamos ir atskaitingų asmenų skolos. Atskaitingais asmenimis laikomi gavę avansus įmonės darbuotojai. Visi įvykiai, susiję su per vienerius metus gautinomis sumomis, privalo būti dokumentuojami ir teisingai užregistruojami apskaitoje.

Problematika. Įmonėms susidūrus su lėšų trūkumu, atsitinka taip, kad už paslaugas ir prekes nebegali susimokėti, praranda darbuotojus ar tiekėjai atsisako bendradarbiauti. Siekiant užtikrinti mokumą, svarbu sekti ir kontroliuoti pirkėjų įsiskolinimus, įsivertinti kitų įmonių mokumą, kad iškilus rizikai skolas galėtų atgauti. Įmonė privalo užtikrinti tinkamą gautinų sumų dokumentavimą, registravimą ir apskaitos tvarkymą.

Tyrimo objektas – gautinų sumų apskaita.

Tyrimo tikslai:

1. Išanalizuoti gautinų sumų klasifikavimą ir pripažinimą apskaitoje.
2. Išnagrinėti gautinų sumų dokumentavimą ir registravimą apskaitoje.
3. Pateikti gautinų sumų analizės metodiką.

Tyrimo duomenų rinkimo ir analizės metodai: mokslinės literatūros analizė, straipsnių, norminių aktų ir kitų informacijos šaltinių lyginamoji analizė ir apibendrinimas.

1. GAUTINŲ SUMŲ ESMĖ IR KLASIFIKAVIMAS

Gautinos sumos – tai pinigai, kuriuos įmonė tikisi atgauti iš pirkėjų per tam tikrą nustatytą laikotarpį. Prekybos gautinos sumos arba gautinos sumos yra pinigų suma, priklausanti įmonei nuo prekių pardavimo. Išanalizavus mokslinę literatūrą (Kalčinskas, G. ir Kalčinskaitė, R. K. 2017, Jonick, C. 2017, Ivanauskienė, 2016, 18 verslo apskaitos standartas, 2016) galima teigti, kad nagrinėjami šaltiniai per metus gautinas sumas apibrėžia panašiai (1 lentelė).

1 lentelė

Gautinų sumų apibrėžimas

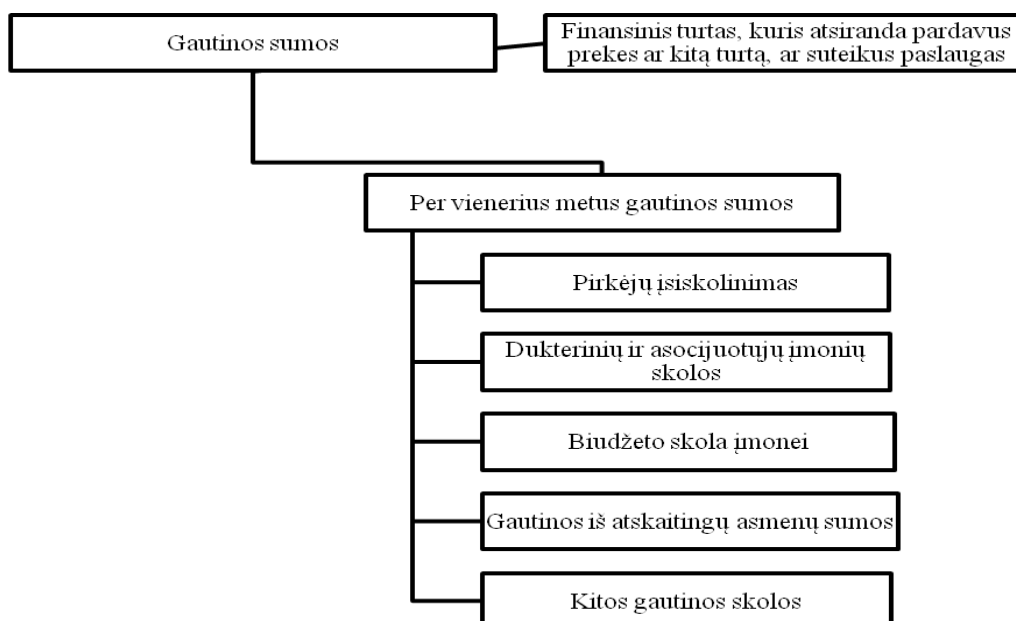
Eil. Nr.	Šaltinis	Gautinų sumų apibrėžimas
1.	Kalčinskas, G. ir Kalčinskaitė, R. K. (2017).	Trumpalaikės trečiųjų asmenų skolos.
2.	Jonick, C. (2017)	Gautinos sumos yra turto sąskaita, kurioje sekama, kiek klientų skolingi, nes įmonė klientams išsiunčia sąskaitas už prekes ar paslaugas ne iš karto gaudami iš jų grynųjų pinigų.
3.	Ivanauskienė, A. (2016)	Klientų ir kitų trečiųjų asmenų skolos įmonei, gražintos per metus.
4.	18 verslo apskaitos standartas, (2016)	Neišvestinis, aktyviojoje rinkoje nekotiruojamas, finansinis turtas, už kurį atsiskaitoma fiksuotomis ar kitaip nustatytomis sumomis.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Kalčinskas, G. ir Kalčinskaitė, R. K. (2017). *Buhalterinės apskaitos pagrindai*. Vilnius p. 589, Ivanauskienė, A., (2016). *Buhalterinė apskaita*. Vilnius, p. 94, 18 – asis VAS (2016). Jonick, C. (2017). *Principles of Financial Accounting*. University of North Georgia Press

Pasak Subačienės ir kt. (2015), gautinos sumos skirstomos į:

1. Per vienus metus gautinas sumas. Tai - trumpalaikis turtas, kuris bus atgautas per vienerius metus nuo finansinių ataskaitų datos.

2. Po vieno metų gautinas sumas. Tai - ilgalaikis finansinis turtas, kuris bus atgautas po 12 mėnesių. 1 paveiksle pateikiama, kaip klasifikuojamos gautinos sumos.

1 pav. Gautinų sumų klasifikavimas

Šaltinis: Subačienė ir kt. (2015). *Apskaitos ir audito pagrindai: vadovėlis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla

Apibendrinant galima teigti, kad gautinos sumos susidaro, kai pardavėjas parduoda prekes ar suteikė paslaugas, gaudamas pinigus per nustatytą laikotarpį. Gautinos sumos gali būti sumokamos per vienerius metus, o pagal sutartis jos gali būti mokamos ir po vienerių metų.

2. PER VIENERIUS METUS GAUTINŲ SUMŲ APSKAITA

Pirkėjų skolos susidaro, kai įmonė parduoda skolon prekes, norėdamos pritraukti daugiau klientų ir išlaikyti esamus. Kalčinskas ir Kalčinskaitė (2017) teigia, jog pirkėjui pirkti prekes taip yra naudingiau, nes nereikia mokėti iš karto, nereikia skolintis ir mokėti palūkanas. Jei subjektas skolintųsi iš banko, jam tektų mokėti palūkanas. Pirkėjų skolos, kai pinigai nėra gaunami iš karto, o per nustatytą laikotarpį ir pasirinktą patogiausią pardavimo būdą, apskaitomos sąskaitoje Nr. 241. Pirkėjams gali būti suteikiamos nuolaidos, kurios vadinamos diskontu. Tai suma, kuri mažina ateityje gautiną sumą. Pirkėjų nuolaidoms apskaityti naudojama sąskaita Nr. 509 „Nuolaidos, grąžinimas (-). Diskontai gali būti apskaitomi bruto arba neto būdais. Registravimo pavyzdžiai pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė

Pardavimo diskontų neto ir bruto būdu registravimas apskaitoje

Eil. Nr.	Ūkinė operacija	Sąskaitų korespondencija
1.	Registruojamas pardavimas skolon (bruto)	D2410 Pirkėjų skolų vertė K5000 Parduotų prekių pajamos
2.	Atsiskaitant pritaikytas diskontas (bruto)	D271 Sąskaitos bankuose D5090 Pardavimo diskontai (-) K2410 Pirkėjų skolų vertė
3.	Uždaroma pardavimo diskontų sąskaita (bruto)	D3901 Pajamų ir sąnaudų suvestinė K509 Pardavimo diskontai (-)
4.	Atsiskaito su pardavėju (neto 509 sąskaita nenaudojama, jau atsiskaito sumažinta suma)	D271 Sąskaitos bankuose K2410 Pirkėjų įsiskolinimas
5.	Atsiskaito praleidus mokėjimo terminą taikant neto būdą	D271 Sąskaitos bankuose K2410 Pirkėjų įsiskolinimas K5091 nepasinaudota diskonto nuolaida

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Ivanauskienė, A. (2016). *Buhalterinė apskaita*. Vilnius, p. 333–334

Sandoriams įforminti surašomos PVM sąskaitos faktūros arba sąskaitos faktūros. Ivanauskienė (2016) teigė, kad patikslinamieji apskaitos dokumentai gali būti debetiniai ir kreditiniai. Pirkėjo išrašyti patikslinamieji dokumentai vadinami debetiniais, o pardavėjo – kreditiniais. Dokumentuose esančius rekvizitus reglamentuoja LR buhalterinės apskaitos, pridėtinės vertės mokesčio bei pelno mokesčio įstatymai.

Trumpalaikėms įmonių grupės ir asocijuotosioms įmonėms suteiktos paskolos apskaitomos sąskaitose Nr. 242 „Įmonių grupių įmonių skolos“, kuri susideda iš subsąskaitų Nr. 2420 patronuojančiosios įmonės skolos ir Nr. 2421 patronuojamųjų įmonių skolos ir sąskaitoje Nr. 243 „Asocijuotųjų įmonių skolos“. Suteiktos paskolos apskaitomos įsigijimo savikaina, atėmus nuvertėjimą. Jeigu ilgalaikės paskolos bus perkeltos į trumpalaikes, jos apskaitomos amortizuota savikaina. Registravimo apskaitoje pavyzdžiai pateikti 3 lentelėje.

Asocijuotųjų įmonių ir įmonių grupės skolų apskaita

Eil. Nr.	Ūkinė operacija	Sąskaitų korespondencija
1.	Paskelbti dividendai	D 243 Asocijuotųjų įmonių skolos K5500 Investicijų į patrunuojančiosios, patrunuojamųjų ir asocijuotųjų įmonių akcijos dividendai
2.	Gauti dividendai	D 271 Sąskaitos bankuose K 234 Asocijuotųjų įmonių skolos
3.	Suteikiant paskolas įmonių grupės įmonėms.	D 242X0 Įmonių grupių įmonių skolos K 271 Sąskaitos bankuose K 272 Kasa K 274 Pinigų ekvivalentai
4.	Įmonių grupės įmonių skolų palūkanų apskaičiavimas	D 242X2 Sukauptos įmonių grupės įmonių palūkanų pajamos K 58021 Palūkanų už trumpalaikes įmonių grupės ir asocijuotųjų įmonių skolas pajamos.
5.	Pardavus prekes, suteikus paslaugas asocijuotosioms įmonėms trumpalaikėn skolon	D 2430 Asocijuotųjų įmonių skolų vertė K 44921Z Pardavimo PVM K 500YZ Prekių pardavimo pajamos

Šaltinis: sudaryta remiantis autorės pagal 15 verslo apskaitos standarto metodinės rekomendacijas (2016), Dovidaitė, B., ir Plačenytė, K., D. (2018). *Sąskaitų korespondencijų žinynas*. UAB „Pačiolis“ p. 278, 281.

Trumpalaikėms gautinoms sumoms priskiriamos sąskaitos: Nr. 2441 Gautinas pridėtinės vertės mokestis (toliau gautinas PVM), Nr. 2442 Iš anksto sumokėtas pelno mokestis ir Nr. 2443 Mokesčių permokos. Registravimo apskaitoje pavyzdžiai pateikti 4 lentelėje.

Gautino PVM registravimas apskaitoje

Eil. Nr.	Ūkinė operacija	Sąskaitų korespondencija
1.	Pirktos prekės	D 2040 Pirtų prekių, skirtų perparduoti, įsigijimo savikaina D 2441 Gautinas PVM K271 Sąskaitos bankuose arba 4430 Skolos tiekėjams už prekes ir paslaugas
2.	Gautino PVM sąskaitos uždarymas	D 4492 Mokėtinas PVM K 2441 Gautinas PVM

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Ivanauskienė, A. (2016). *Buhalterinė apskaita*. Vilnius, p. 356

Sąskaitoje Nr. 2445 apskaitomos „Iš atskaitingų asmenų gautinos sumos“. Atskaitingi asmenys – tai įmonės darbuotojai, kurie gauna iš įmonės pinigų avansu. Ivanauskienė (2016) teigia, jog tai įmonės darbuotojas, paskirtas vadovo atlikti operacijas, pavyzdžiui mokėti už kanceliarines prekes, degalus ar kitas paslaugas; įpareigodami rinkti pinigus iš kitų atskaitingų asmenų arba įmonės vardu surinkti pinigus iš kitų subjektų. Atskaitingas asmuo norėdamas įrodyti, jog panaudojo gautą avansą, atsiskaitydamas pateikia šiuos dokumentus: kasos aparato kvitus, kasos pajamų orderių kvitus, pinigų priėmimo kvitus, sąskaitas faktūras, PVM sąskaitas faktūras, draudimo polisus. Pagal Ivanauskienė (2016), avanso ataskaita naudojama atskaitingų asmenų išlaidoms registruoti ir atsiskaitymams įforminti. Atsiskaitymams su atskaitingais asmenimis kortelė naudojama darbuotojams išduotiems avansams apskaičiuoti bei atsiskaitymams už juos registruoti. Nepanaudotas avanso likutis turi būti

grąžinamas į kasą arba perkeliamas į kitą atskaitinį laikotarpį. Jei likutis grąžinamas į kasą - užpildomas kasos pajamų orderis. Registravimo apskaitoje pavyzdžiai pateikti 5 lentelėje.

5 lentelė

Atsiskaitymų su atskaitingais asmenimis apskaita

Eil. Nr.	Ūkinė operacija	Korespondencija
1.	Iš kasos išdavus pinigus, pagal išrašyta kasos išlaidų orderį.	D2445 – Iš atskaitingų asmenų gautinos sumos K272 – Kasa
2.	Asmuo pateikė avanso atskaitą.	D63 – Bendrosios ir administracinės sąnaudos K2445 – Iš atskaitingų asmenų gautinos sumos
3.	Nepanaudotą avanso pinigų suma grąžinama į kasą.	D272 – Kasa K2445 – Iš atskaitingų asmenų gautinos sumos
4.	Pagal pateisinančius dokumentus (sąskaitas faktūras, PVM sąskaitas faktūras).	D20 – Atsargos D2441 – Gautinas pridėtinės vertės mokestis D63 – Bendrosios ir administracinės sąnaudos K272 – Kasa

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Ivanauskienė, A. (2016). *Buhalterinė apskaita*. Vilnius, p. 311

Remiantis Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymu (2019) nemokumas iškeliamas, kai praėjus trims mėnesiams po termino neatsiskaitoma su kreditoriais. Pagal Subačienės ir kt. (2015), abejotinių skolų sąnaudas įmonė turi registruoti tada, kai kyla abejonė, kad nebus atsiskaityta, o ne tada, kai pirkėjas bankrutuoja. Pirkėjų skolos gali būti abejotinos arba beviltiškos.

Pagal Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymą (2001):

1. Skolos yra laikomos beviltiškomis, jeigu mokesčio mokėtojas negali jų susigrąžinti praėjus ne mažiau kaip vieneriems metams nuo skolų sumos įtraukimo į mokesčio mokėtojo pajamas arba nuo skolų atsiradimo užfiksavimo mokesčio mokėtojo apskaitos dokumentuose arba jeigu skolininkas yra miręs ar paskelbtas mirusiu arba likviduotas, arba bankrutavęs. Visais šiais atvejais mokesčio mokėtojas turi įrodyti skolos beviltiškumą ir pastangas šioms skoloms susigrąžinti.

2. Skolų beviltiškumo ir pastangų šioms skoloms susigrąžinti įrodymo bei beviltiškų skolų sumų apskaičiavimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.

3. Jeigu atskaitytas beviltiškas skolas skolininkas arba už jį kitas asmuo vėliau grąžina, visa grąžintų skolų suma priskiriama pajamoms.

Registravimo apskaitoje pavyzdžiai pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė

Gautinų sumų pripažinimo abejotinomis ir beviltiškomis apskaita

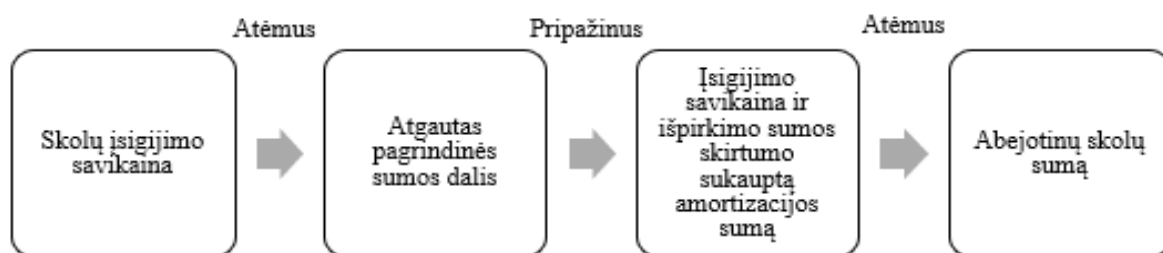
Eil. Nr.	Ūkinė operacija	Sąskaitų korespondencija
1.	Kilus abejonėms dėl skolų atgavimo	D24118 „Kontroliuotinos pirkėjų skolos“ K2410 „Pirkėjų skolų vertė“
2.	Nebesitiki atgauti skolos	D 63090 „Pirkėjų skolų vertės sumažėjimo sąnaudos“ K 2419 „Pirkėjų skolų vertės sumažėjimas (-)“
3.	Pripažįstama, jog skola nebus atgauta	D 2419 „Pirkėjų skolų vertės sumažėjimas (-)“ K 24118 „Kontroliuotinos pirkėjų skolos“

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Kalčinskas, G. ir Kalčinskaitė, R. K. (2017). *Buhalterinė apskaita*. Vilnius: UAB Pačiolis p.594,598,599.

Apibendrinant galima teigti, kad sąskaitoje Nr. 241 apskaitomos pirkėjų skolos. Debitoriams taikomi diskontai, pagal nustatytas sąlygas, gali būti apskaitomos bruto arba neto būdu ir jei sumoka anksčiau nei nurodytas terminas. Asocijuotųjų ir dukterinių įmonių skolos apskaitomos įsigijimo arba amortizuota savikaina. Sąskaitoje Nr. 244 apskaitomos trečiųjų asmenų trumpalaikės skolos. Taip pat registruojami avansai suteikti atskaitingiems asmenims, kurie įsipareigoja įmonei pateikti pateisinančius dokumentus išlaidoms pagrįsti ir grąžinti nepanaudotą likutį į kasą. Abejotinos skolos atsiranda, kai subjektai nebesumoka ilgesnį laikotarpį savo įsiskolinimų nei numatyta sutartyse ir surenkami įrodymai, jog skolos nebus atgautos.

3. PO VIENERIUS METUS GAUTINŲ SUMŲ APSKAITA

Vėliau nei po vienerių metų gautinoms sumoms priskiriamos įvairios tretiesiems asmenims suteiktos paskolos, kurios bus sugrąžintos vėliau nei po vienerių metų (Kalčinskas ir Kalčinskaitė 2017), p. 534. Jos apskaitomos 167 sąskaitoje „Po vieno metų gautinos sumos“. Ivanauskienė (2016) ir 2 VAS (2016) teigia, kad įmonės ilgalaikis turtas, tai toks turtas kurį įmonė naudoja ekonominei naudai gauti ilgiau kaip per vienerius metus. Pagal Deveikį (2020), - ilgalaikės paskolos ir kitos gautinos sumos apskaitomos amortizuota savikaina (2 pav.).

2 pav. Amortizuotos savikainos apskaičiavimas

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Deveikis G. (2020). Buhalterinės apskaitos žinynas Nr.2. Vilnius. UAB „Pačiolis“.

Finansinio turto sąskaitoje 1670 „Po vieno metų gautinos pirkėjų skolos“ registruojamos skolos gautinos už įmonės suteiktas paslaugas ar parduotas prekes. Ataskaitinio laikotarpio pabaigoje iš ilgalaikių gautinų sumų, sumos perkeliama į trumpalaikes pirkėjų skolas (7 lentelė).

7 lentelė

Gautinų pirkėjų skolų registravimas apskaitoje

Eil. Nr.	Ūkinė operacija	Sąskaitų korespondencija
1.	Registruojama kaip ilgalaikė pirkėjo skola	D1670 – Po vieno metų gautinos pirkėjų skolos K500,5001 – Prekių pardavimo ir suteiktų paslaugų pajamos
2.	Ilgalaikė skola perkeliama į trumpalaikę (liko mažiau nei metai)	D241 – Pirkėjų skolos K1670 – Po vieno metų gautinos pirkėjų skolos

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Kalčinskas, G. ir Kalčinskaitė, R. K. (2017). *Buhalterinė apskaita*. Vilnius: UAB Pačiolis p.590-591.

Subsąskaitoje 1671 „Suteiktos paskolos“ registruojamos ilgalaikės paskolos suteiktos subjektams, kurios bus gražinamos per kitą ataskaitinį laikotarpį. Pasak Deveikio (2020), tai suteiktos ilgalaikės paskolos ne patronuojamosioms (dukterinėms), ne patronuojančiosioms ir ne asocijuotosioms įmonėms. Finansinio turto sąskaitoje 1672 „Po vienu metų gautinos lizingo (finansinės nuomos) sumos“ t.y., kai pirkėjai gauna prekę ar bet koki turtą ir gali juo naudotis tol, kol visiškai už jį sumokės, nereikia jokio užstato. 20 VAS „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda“ lizingas apskaitoje registruojamas, jei laikotarpio pabaigoje nuosavybės teisė pereina pirkėjui; jei lizingo gavėjas padengia nuostolius dėl sutarties nutraukimo lizingo davėjui ir kt.

Apibendrinant galima teigti, kad visos sąskaitos esančios „Po vienu metų gautinos sumos“ priklausančios finansiniam turtui, bus gaunamos po 12 mėnesių, bet laikotarpio pabaigoje esanti ilgalaikių gautinų sumų dalis, kuri bus gaunama per trumpiau nei 12 mėnesių, turi būti perkeliama į trumpalaikes skolas.

4. GAUTINŲ SUMŲ ANALIZĖS METODIKA

Finansinė analizė – tai visapusiškas, objektyvus ir nuoseklus įmonės finansinės veiklos tyrimas, vienas iš objektyviausių būdų siekiant įvertinti įmonės finansinę būklę (Mackevičius ir Valkauskas 2017). Gerai atlikta finansinė analizė padeda nustatyti, ar praityje priimti valdymo sprendimai buvo teisingi, valdymo sprendimai tinkamai pagrįsti (Mackevičius ir Valkauskas 2017). Kazakevičiaus ir Jakšto (2018) teigimu, ilgalaikiam ir trumpalaikiam turtui analizuoti taikomi šie finansinės analizės būdai:

1. Horizontali analizė – tai dviejų ar daugiau laikotarpių finansinių ataskaitų duomenų palyginimas. Naudojant šį būdą atliekami papildomi skaičiavimai - suskaičiuojami absoliutūs ir santykiniai pokyčiai.

2. Vertikali analizė – tai atitinkamo finansinės ataskaitos rodiklio lyginimas su bendru baziniu tos ataskaitos rodikliu. Vertikali analizė gali būti vadinama struktūros analize, nes kiekvienas finansinės ataskaitos rodiklis lyginamas su bendru baziniu tos ataskaitos rodikliu. Gautas rezultatas parodo lyginamo rodiklio dalį bendrojo rodiklio atžvilgiu, o bendrasis rodiklis yra visų lyginamų rodiklių dalių visuma arba bendra jų struktūra. Lyginamo rodiklio dalis yra jo dalis bendroje struktūroje arba jo struktūrinė dalis bendroje struktūroje.

3. Santykinų rodiklių analizė. Taikant šią analizę galima palyginti kelis rodiklius, suskaičiuojant santykį tarp jų, kuris turi finansinę prasmę, atskleidžiama suskaičiuotu rodikliu. Dažniausiai santykiniai finansiniai rodikliai yra suskaičiuojami naudojant absoliutinius rodiklius, kai vienas rodiklis ar kelių rodiklių suma (ar skirtumas) dalijami iš vieno ar kelių rodiklių sumos (skirtumo).

Atliekant santykinų rodiklių analizę apskaičiuojamas einamojo likvidumo koeficientas, kuris rodo, kiek trumpalaikio turto tenka vienam trumpalaikių įsipareigojimų eurui. Kritinio likvidumo

koeficientas rodo, kiek trumpalaikio turto (atėmus atsargas) tenka vienam trumpalaikių įsipareigojimų eurui (Kazakevičius ir Jakštas 2018). Trumpalaikio turto pelningumo rodiklis rodo, kiek grynojo pelno tenka vienam trumpalaikio turto eurui. Trumpalaikio turto apyvartumo rodiklis rodo įmonės trumpalaikio turto apyvartų skaičių per metus arba, kiek vienam trumpalaikio turto eurui tenka pardavimo pajamų. Ilgalaikio turto pelningumo rodiklis rodo, kiek grynojo pelno tenka vienam ilgalaikio turto eurui. Ilgalaikio turto apyvartumo rodiklis rodo įmonės ilgalaikio turto apyvartų skaičių per metus arba, kiek vienam ilgalaikio turto eurui tenka pardavimo pajamų (Kazakevičius ir Jakštas 2018). Šis rodiklis rodo įmonės turto ir jos veiklos rezultato ryšį, turto panaudojimo efektyvumą. Pirkėjų įsiskolinimo apyvartumas rodo, kiek iš pirkėjų gautinos sumos padaro apyvartų per metus arba, kiek vienam pirkėjų įsiskolinimo eurui tenka pardavimo pajamų. Debitorinio įsiskolinimo (per vienerius metus gautinų sumų) apyvartumo rodiklis rodo debitorinio įsiskolinimo apyvartumą (apyvartų skaičių) per metus, arba kiek eurų pardavimo pajamų tenka vienam debitorinio įsiskolinimo eurui (Kazakevičius ir Jakštas 2018).

Apibendrinant galima teigti, kad atliekant gautinų sumų analizę, būtina pasirinkti tinkamą analizės metodą. Norint gauti tikslesnius gautinų sumų analizės rezultatus, atliekami likvidumo, pelningumo ir apyvartumo rodiklių skaičiavimai. Gauti analizės rezultatai padeda nustatyti įmonės problemas ir jas sukėlusias priežastis.

IŠVADOS

1. Gautinos sumos susidaro pardavus prekes ar suteikus paslaugas, kurios bus atgautos iš trečiųjų asmenų arba bus pripažintos abejotinomis skolomis ar beviltiškomis. Gautinos sumos laikomos trumpalaikėmis, jei bus sumokėtos per vienerius metus arba ilgalaikėmis, jei bus atgautos vėliau nei po vienerių metų.

2. Pardavus prekes ar suteikus paslaugą yra išrašomos sąskaitos faktūros, PVM sąskaitos faktūros, kasos kvitai ar kiti dokumentai, priklausomai, kokios operacijos buvo atliktos. Kai įmonė suteikia nuolaidas, keičia prekių kainą ar kiekį, yra surašomi patikslinamieji dokumentai. Per vienerius metus gautinos sumos apskaitomos 24 sąskaitoje. Po vienu metų gautinos sumos apskaitomos 167 sąskaitose. Šiose sąskaitose gautinos sumos registruojamos debete, o kai skolos apmokamos, registruojamos kredite.

3. Gautinų sumų finansinei analizei atlikti gali būti taikomos horizontali, vertikali ir santykinų rodiklių analizės. Yra skaičiuojami trumpalaikio ir ilgalaikio turto finansiniai rodikliai, į kuriuos įeina ir gautinos sumos. Gautinų sumų dydis nulemia pelningumo, apyvartumo ir likvidumo rodiklius.

SUMMARY

Investigation problem. In order to ensure the stable financial condition of a company, it is important to monitor and control its debts, assess the solvency of other companies in order to recover debts in the event of a risk.

Research object – accounting of receivables.

Research aim – to analyze the accounting for receivables.

Research methods: analysis of scientific literature, comparative analysis of articles, regulations and other sources of information, and generalization.

Findings. Receivables arise from the sale of goods or the provision of services on the basis of issued invoices, VAT invoices, cash receipts, etc. depending on what operations were performed. Receivables can be short-term, which are paid within one year, or long-term, which are recovered later than one year. Different methods are used to perform financial analysis, namely horizontal, vertical and relative analysis.

LITERATŪRA

1. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. *18 – asis verslo apskaitos standartas „Finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai“ (2016 m. sausio 1d.)*. Prieiga per internetą: <http://www.bankrotodep.lt/assets/Veiklos-sritys/Apskaita/VAS/Priimti-standartai/18-VAS-7-redakcija.pdf>
2. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. *15 – asis verslo apskaitos standartas „Investicijos į asocijuotąsias įmones“*. Įsigalioja nuo 2016 m. sausio 1d. Prieiga per internetą: <http://www.avnt.lt/assets/Apskaita/VAS-2020/15-VAS.pdf>
3. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. *2 – asis verslo apskaitos standartas. „Balansas“*. (2016m. sausio 1d.). Prieiga per internetą : <https://www.lbaa.lt/wp-content/uploads/2016/08/VAS-knyga-su-pakeitimais.pdf>
4. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. *20 – asis „verslo apskaitos standartas „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda“ (2016)*. Prieiga per internetą: <https://www.lbaa.lt/wp-content/uploads/2016/08/VAS-knyga-su-pakeitimais.pdf>
5. Deveikis, G. (2020). *Buhalterinės apskaitos žinynas Nr.2*. Vilnius: UAB „Pačiolis“.
6. Dovidaitė, B. ir Plačenytė, K. D. (2018). *Sąskaitų korespondencijų žinynas*. UAB „Pačiolis“.
7. Ivanauskienė, A. (2016). *Buhalterinė apskaita*. Vilnius: Tyto alba.
8. Jonick, C. (2017). *Principles of Financial Accounting*. University of North Georgia Press. Prieiga per internetą: <https://web.ung.edu/media/university-press/Principles-of-Financial-Accounting.pdf?t=1542408454385>
9. Kalčinskas, G. ir Kalčinskaitė, R. K. (2017). *Buhalterinė apskaita*. Vilnius: UAB Pačiolis.

10. Kazakevičius, A. ir Jakštas, E. (2018). *Verslo įmonių finansinių ataskaitų analizė*. Kaunas. Kauno kolegijos Reklamos ir medijų centras. Prieiga per internetą: https://dspace.kaunokolegija.lt/bitstream/handle/123456789/149/E.Jak%20a1tas%20A.Kazakevi%20c4%20dius.%20Mokomoji%20knyga.%20v.2020_.pdf?sequence=3&isAllowed=y
11. Lietuvos Respublikos Seimas. *Juridinių asmenų nemokumo įstatymas. (2019m. birželio 13d. Nr. XIII-2221)*. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/56df69a293fa11e9aab6d8dd69c6da66/asr>
12. Mackevičius, J. ir Valkauskas, R. (2017). „*Finansinės analizės informacijos patikimumo nustatymo metodika*“, *Information & Media*, 760, p. 82-95. doi: 10.15388/Im.2016.76.10383.
13. Subačienė, R., Budrionytė, R., Kamarauskienė, I., Lakis, V., Raziūnienė, D., Savickas, V., Senkus, K. ir Tamulevičienė, D. (2015). *Apskaitos ir audito pagrindai: vadovėlis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. Prieiga per internetą: <https://epublications.vu.lt/object/elaba:8215364/>